

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sözlü Anlatım Öz Yeterliklerinin İncelenmesi¹

Examination of Oral Expression Self-Efficacy of Turkish Teacher Candidates

Muhammed TUNAGÜR^{2a}

^a Arş. Gör. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ağrı, Türkiye

ORCID: 0000-0002-6427-6431

mutunagur@hotmail.com

Anahtar

Kelimeler:

- 1.Sözlü anlatım
- 2.Öz yeterlik
- 3.Türkçe öğretmen adayları

Keywords:

1. Oral expression
2. self-efficacy
3. Turkish teacher candidates

Geliş Tarihi:

04.06.2021

Kabul Tarihi:

17.06.2021

Yayın Tarihi:

30.06.2021

Öz

Bu araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesinde eğitim gören 100 kadın ve 62 erkek olmak üzere toplam 162 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilirlik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracını "Sözlü Anlatım Öz Yeterlik Ölçeği" oluşturmaktadır. Araştırmanın veri analizinde Mann Whitney U ile Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Türkçe öğretmeni adaylarının iyi düzeyde sözlü anlatım öz yeterlik inançlarına sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının cinsiyet, dönem sonu not ortalamaları ve yıllık kitap okuma sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılık oluşturduğu; sınıf düzeyi değişkeni açısından ise anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın sonuçları literatürde yer alan benzer çalışmalarla tartışılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Abstract

In this study, it was aimed to examine the verbal expression self-efficacy beliefs of Turkish teacher candidates according to various variables. Survey method was used in the study. The study group of the research consists of a total of 162 Turkish teacher candidates, 100 female and 62 male, studying at Ağrı İbrahim Çeçen University and Yüzüncü Yıl University. Easy accessibility sampling, which is one of the purposeful sampling methods, was used in the research. The data collection tool of the research is "Oral Expression Self-Efficacy Scale". Mann Whitney U and Kruskal Wallis H tests were used in the data analysis of the study. According to the results obtained, it was found that Turkish teacher candidates have good verbal expression self-efficacy beliefs. While it was seen that Turkish teacher candidates' oral expression self-efficacy beliefs made a significant difference according to gender, end-of-term grade point averages and annual book reading frequency variables, it was concluded that there was no significant difference in terms of grade level variable. In this direction, the results of the research were discussed with similar studies in the literature and various suggestions were presented.

Atf: Tunagür, M. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterliliklerinin incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 29-40.

Citation: Tunagür, M. (2021). Examination of oral expression self-efficacy of Turkish teacher candidates. *Muş Alparslan University Faculty of Education Journal*, 1(1), 29-40.

¹ Bu çalışmada veriler 2020 yılından önce toplandığı için etik kurul bilgilerine ihtiyaç duyulmamıştır.

² Sorumlu yazar/Corresponding author

Giriş

Anlatma becerilerinden biri olan konuşma, dinleme becerisinden sonra edinilen, insanoğlunun iletişim kurmak için kullandığı ve en fazla başvurduğu dil becerisidir (Aktaş Gündüz, 2005; Büyükikiz & Hasırcı, 2013; Maden, 2020; Aydın & Kaya, 2021). Doğal bir dil becerisi olarak kabul edilen konuşma, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip bir anlatma becerisidir (Kardaş & Kardaş, 2020). Aynı zamanda sosyal bir yapıya sahip olarak bireyin sosyalleşme becerilerinin gelişmesinde işlevi olan konuşma becerisi, kişiyi toplumda ve çevresinde birey yapan unsurlardan biridir (Doğan, 2009). Konuşma becerisi; duygu, düşünce ve zihindekilerin sözlü olarak ifade edilmesi (Demirel, 2003) kişiyi başkasından farklı kılan söylemi (Kıymaz & Doyumğaç, 2020) ve yaşantılarımızın çevreye sözle ifade edilme eylemi (Özdemir, 2008) olarak tanımlanmaktadır.

Günlük yaşamda yaygın bir yeri olan konuşma eyleminin bilgi alıp vermede, söz alışverişinde, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde her seviyede ve her yerde kullanılma işlevi bulunmaktadır (Sağır, 2004). Günlük yaşamının önemli bir bölümünü iletişim kurarak geçiren insanın bu iletişim faaliyetlerinden konuşmayı yaklaşık %30 oranında kullandığı görülmektedir (Başaran & Erdem, 2009). Nalıncı (2000) bireyin günlük yaşamının %50 ile %80'lik bir kısmını iletişim kurarak geçirdiğini belirtmektedir. Burley-Allen (1995) iletişim sürecinin %40'ının dinleme, %35'inin konuşma, %16'sının okuma ve %9'unun yazmadan oluştuğunu belirtmektedir. Çiftçi (1998) konuşmanın bireyin sosyalleşmesinde ve kişilik gelişiminde önemini vurgularken Orhun- Dedeoğlu (2009) birbiriyle sağlıklı iletişim kuran bireylerden meydana gelen bir toplumun hem başarılı hem de mutlu ve özgüven sahibi olabileceğini belirtmiş ve konuşma eğitimine ayrı bir önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bireyin sosyal yaşamında sağlıklı bir iletişim sürdürmesinde önemli bir yere sahip olan konuşma becerisi, Türkçe dersi öğretim programlarında ayrı bir beceri olarak ele alınmış ve Türkçe dersi programının temel amaçlarında, konuşma becerisiyle ilgili hedef, amaç ve kazanımlara yer verilmiştir. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın sözlü iletişim başlığı altında kişilerin iletişim kurma, bilgi birikimini paylaşma, duygu, düşünce ve gözlemlerini ifade etmelerinin önemine değinilmiştir. Ayrıca konuşma becerisinin öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurma, iş birliği yapma, ortak karar verme ve karşılaştıkları sorunları çözmeye açısından da önemli olduğu vurgulanmıştır.

Bireylerin sosyalleşmesinde ve kişilik gelişimi açısından önemli bir yere sahip olan konuşma becerisinin istendik düzeyde gelişmesi için eğitimin önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Çünkü öğrencilerin sözlü anlatım becerisi eğitim-öğretim sürecinin tüm kademelerinde geliştirilebilecek bir yapıya sahiptir. Aktaş & Gündüz (2005) öğrencilerin etkili sözlü anlatım yeteneği kazanabilmelerinin öğretmenlerin sözlü anlatım becerilerine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin sözlü anlatım becerilerinin etkili olmasının öğrenciler üzerinde örnek davranış göstereceği ve onları yüreklendirebileceğini dile getirmektedir. Öğrencilerin sözlü anlatım becerilerinin

istenilen düzeyde olmasında öğretmen faktörünün etkisi bilinmektedir. Nitekim bazı çalışmalarda öğretmen adaylarının sözlü ifade becerilerinde yetersizlik yaşadıkları görülmüştür (Oğuz, 2009). Bu sonuçlar doğrultusunda öğretmen adaylarının çoğunun güzel konuşma kursuna gitmek istediği ve en çok eğitimleri örnek aldıkları belirlenmiştir (Başaran & Erdem, 2009).

Hem öğrencinin eğitilmesinde hem de öğrenciye model olunması konusunda önemli bir etkiye sahip olan öğretmenlerin aday iken sözlü anlatım öz yeterliliklerinin istenilen düzeyde gerçekleşmesi verimli bir konuşma eğitimi ve öğretmen adaylarının kendilerini sözlü olarak ifade etmeleri açısından büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü her birey yaşam boyu kendini etkili ve doğru bir şekilde ifade etmeyi arzular. Kendini doğru bir şekilde istediği gibi ifade edebilen, karşıdaki kişiyi ifade becerisi ile etkileyebilen özgüveni yüksek bireyler hem sosyal hem de mesleki yaşamlarında başarılı olabilmektedir. Çünkü başarının ön koşullarından biri de bireylerin sözlü iletişim becerilerine sahip olmalarıdır (Kardaş & Tunagür, 2015).

Kişinin tercihi, seçimi, motivasyonu, başarısı gibi birçok bilişsel ve duyuşsal boyutu doğrudan etkileyen öz yeterlik kavramını Senemoğlu (2010) kişinin karşılaşması muhtemel güç ve zor durumların üstesinden gelmede ne düzeyde başaracağına yönelik inancı olarak ifade etmektedir. Öz yeterlik, öğrencilerin öğrenme süreci ile ilgili kendilerini yeterli bulma durumu ile ilgilidir (Israel, 2007). Öz yeterlik algıları bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını belirleyen bir etkiye sahiptir (Ülper & Bağcı, 2012). Kişinin bir konudaki öz yeterlik algısı kendi davranışlarının yanı sıra etkileşim kurduğu kişilerin davranışlarını da etkileyebilir. Bu nedenle öğretmen adaylarının sözlü anlatım yeterliklerini algılama düzeyleri öğrenim süreçlerindeki başarı, güdülenme ve iletişimlerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir (Oğuz, 2009). Bu denli önem arz eden sözlü anlatım becerilerinin geliştirilmesi ancak etkili eğitim çalışma ve uygulamaları ile gerçekleşebilir. Bu doğrultuda öğrencilerin yeterliklerinin ve becerilerinin tespit edilmesi ve bu alanda yaşanan sorunların belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü sözlü anlatım becerilerinin hedeflenen düzeye getirilmesi ancak öğretime dayalı faaliyetlerle sağlanabilir (Tunagür, Kardaş & Kardaş, 2021).

Literatürde öğretmen adaylarının sözlü anlatım düzeylerini ve konuşma becerilerini inceleyen araştırmalara rastlanılmaktadır (Başaran & Erdem, 2009; Çakır, 2015, Er & Demir, 2013; Evran, 2017; Katrancı, 2014; Maden, 2010; Oğuz, 2009; Oğuz, 2015; Yelok & Sallabaş, 2009). Sözlü anlatım becerisinin kazandırılmasında önemli rol oynayan Türkçe öğretmenlerinin lisans döneminde öğretmen adayı iken bu konudaki öz yeterlik algılarının tespit edilmesi oldukça önem taşımaktadır. Çünkü öğretmenlerin meslek hayatında dil becerilerini öğrencilere edindirmede başarılı olmaları lisans seviyesinde verilecek eğitimin niteliğine bağlıdır. Arhan (2007) Türkçe öğretmenlerinin % 68'inin konuşma eğitimi ile ilgili ders almadığını, Er & Demir (2013) ise Türkçe öğretmenlerinin %48'inin akıcı bir dil kullanmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterliklerinin tespit edilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenlere göre

incelenmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle araştırmanın amacına yönelik şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançları hangi seviyededir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mı?
3. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mı?
4. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarında yıllık kitap okuma oranına göre anlamlı bir farklılık var mı?
5. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarında dönem sonu not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık var mı?

Yöntem

Araştırmanın Modeli/ Deseni

Araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, belirlenen konu ile ilgili bir durumu belirlemek ve bu durumla ilgili katılımcıların ilgi, algı, tutum ve beceri gibi özelliklerini ortaya koymayı sağlayan bir modeldir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılı Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde eğitim gören 100 kadın ve 62 erkek olmak üzere toplam 162 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirleme amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilirlik örnekleme tercih edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarını belirlemek için Oğuz (2016) tarafından geliştirilen öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan "Sözlü Anlatım Öz Yeterlik İnancı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekteki maddeler 1-Hiçbir zaman, 2- Çok seyrek, 3-Ara sıra, 4-Çoğu zaman ve 5-Her zaman şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek, 29 maddeden ve dört alt faktörden oluşmaktadır. 11 maddeden oluşan "anlatım gücü", 8 maddeden oluşan "anlatım akışı" 6 maddeden oluşan "anlatım rahatlığı" ve 4 maddeden oluşan "anlatım düzeni" ölçeğin boyutlarını oluşturmaktadır. Faktörlerin Cronbach alfa katsayıları sırasıyla; 0.89, 0.85, 0.85 ve 0.70'dir. Tüm ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.94'dür. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 29, en yüksek puan 145'dir. Ölçekte ters madde yer almamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan sözlü anlatım öz yeterlik inancının yüksek olduğunu; alınan düşük puan ise sözlü anlatım öz yeterlik inancının düşük olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, “Sözlü Anlatım Özyeterlik İnancı Ölçeği”nden elde edilen veriler, SPSS 21 paket programı ile analiz edilmiştir. İlk olarak toplanan verilerin betimsel analizi yani ölçeğin alt boyutları ve toplamından alınan puanlar hesaplanarak ortalama puanları, standart sapmaları, minimum-maksimum değerleri incelenmiştir. Sonra normallik ve grupların kendi içinde homojen olması varsayımlarına bakılarak verilerin normal dağılımda olmadığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle parametrik olmayan testlerden iki grup için Mann Whitney U; ikiden fazla grup içinse Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırmanın sorularına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inancı seviyelerinin betimsel istatistiği Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Sözlü Anlatım Öz Yeterlik İnancı Seviyelerinin Puan Ortalamaları

Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Anlatım Gücü	162	24,00	53,00	39,19	7,518	,098	-1,052
Anlatım Akışı	162	18,00	37,00	27,06	4,922	,311	-,853
Anlatım Rahatlığı	162	13,00	29,00	21,14	2,431	-,133	,710
Anlatım Düzeni	162	8,00	20,00	14,96	3,106	,080	-,891
Ölçek Toplamı	162	70,00	132,00	102,36	16,510	,132	-,969

Tablo 1’e göre araştırmaya 162 Türkçe öğretmeni adayı katılmış ve öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inancı ölçeğinden en düşük 70; en yüksek ise 132 puan alabildiği görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının ölçeğin anlatım gücü alt boyutundan (39,19), anlatım akışı alt boyutundan (27,06), anlatım rahatlığı alt boyutundan (21,14) anlatım düzeni alt boyutundan (14,96) ve ölçeğin toplamından (102,36) ortalama puan aldıkları görülmektedir. Buradan hareketle ölçeğin toplamından alınan ortalama puana bakıldığında katılımcıların iyi düzeyde sözlü anlatım öz yeterliğine sahip olduğu söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inancı yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre incelemek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış ve yapılan analiz sonuçlarına Tablo 2’te yer verilmiştir.

Tablo 2. Sözlü Anlatım Öz Yeterlik İnancı İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Anlatım Gücü	Kadın	100	93,71	9371,00	1879,000	,000
	Erkek	62	61,81	3832,00		
Anlatım Akışı	Kadın	100	95,32	9532,00	1718,000	,000
	Erkek	62	59,21	3671,00		
Anlatım Rahatlığı	Kadın	100	85,89	8588,50	2661,500	,127
	Erkek	62	74,43	4614,50		
Anlatım Düzeni	Kadın	100	93,55	9355,00	1895,000	,000
	Erkek	62	62,06	3848,00		
Ölçek Toplamı	Kadın	100	93,69	9368,50	1881,500	,000
	Erkek	62	61,85	3834,50		

Tablo 2'ye göre katılımcıların sözlü anlatım öz yeterlik inancı ölçeğinin alt boyutları ve ölçeğin toplamından aldıkları puanlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Mann Whitney U değerlerine göre incelendiğinde kadınların erkeklere göre sözlü anlatım öz yeterlik inancının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sadece anlatım rahatlığı alt boyutundan anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle cinsiyet değişkeninin sözlü anlatım öz yeterlik inancı üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcıların sözlü anlatım öz yeterlik inancının sınıf değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan analizden elde edilen bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sözlü Anlatım Öz Yeterlik İnancı İle Sınıf Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Anlatım Gücü	1. sınıf	52	78,56	3	5,466	,141
	2. sınıf	29	81,16			
	3. sınıf	40	71,60			
	4. sınıf	41	95,13			
Anlatım Akışı	1. sınıf	52	80,33	3	5,739	,125
	2. sınıf	29	79,57			
	3. sınıf	40	70,53			
	4. sınıf	41	95,06			
Anlatım Rahatlığı	1. sınıf	52	88,63	3	4,632	,201
	2. sınıf	29	80,45			
	3. sınıf	40	68,66			
	4. sınıf	41	85,72			
Anlatım Düzeni	1. sınıf	52	76,10	3	7,777	,051
	2. sınıf	29	79,52			
	3. sınıf	40	72,45			
	4. sınıf	41	98,59			
Ölçek Toplamı	1. sınıf	52	79,46	3	6,747	,080
	2. sınıf	29	80,55			
	3. sınıf	40	69,66			
	4. sınıf	41	96,30			

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların ölçeğin alt boyutu ve toplamından aldığı puanlar ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Bu bakımdan sınıf değişkeninin sözlü anlatım öz yeterliği üzerinde etkili olmadığı ifade edilebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inancının yıllık kitap okuma sıklığına göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Yapılan analizden elde edilen bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Sözlü Anlatım Öz Yeterlik İnancı İle Kitap Okuma Sıklığı Arasındaki İlişkiyi Gösteren Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Anlatım Gücü	1-5 kitap	17	34,15	4	54,471	,000

	6-10 kitap	21	55,95			
	11-15 kitap	56	69,35			
	16-20 kitap	34	108,06			
	20 ve üzeri	34	114,16			
Anlatım Akışı	1-5 kitap	17	31,15			
	6-10 kitap	21	61,95			
	11-15 kitap	56	70,69			
	16-20 kitap	34	97,31			
	20 ve üzeri	34	120,75			
Anlatım Rahatlığı	1-5 kitap	17	51,21	4	16,801	,002
	6-10 kitap	21	73,88			
	11-15 kitap	56	80,14			
	16-20 kitap	34	79,79			
	20 ve üzeri	34	105,29			
Anlatım Düzeni	1-5 kitap	17	44,85	4	52,770	,000
	6-10 kitap	21	59,07			
	11-15 kitap	56	64,56			
	16-20 kitap	34	104,16			
	20 ve üzeri	34	118,91			

Tablo 4 incelendiğinde, sözlü anlatım öz yeterlik inancı ile katılımcıların yıllık kitap okuma sıklığı arasında, ölçeğin alt boyutları ve ölçeğin toplamında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Ölçeğin alt boyutları ve toplamından alınan sıra ortalamalarına bakıldığında, çok okuyanların sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının daha az kitap okuyanlara göre yüksek olduğu söylenebilir. Buradan hareketle yıllık kitap okuma oranının sözlü anlatım öz yeterliği üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inancının dönem sonu not ortalamaları değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H yapılmıştır. Araştırma katılan katılımcıların tamamı akademik not ortalamalarının 2.00 üzerinde olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda akademik not ortalama düzeyi 2.00-2.50 aralığı ile başlatılmıştır. Yapılan analizden elde edilen bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sözlü Anlatım Öz Yeterlik İnancı İle Dönem Sonu Not Ortalaması Değişkeni Arasındaki İlişkiyi Gösteren Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Dönem		Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
	Sonu Not Ort.	N				
Anlatım Gücü	2 ile 2,5 (1)	28	33,50	3	89,374	,000
	2,5 ile 3 (2)	33	58,05			
	3 ile 3,5 (3)	41	69,62			
	3,5 ile 4 (4)	58	123,66			
Anlatım Akışı	2 ile 2,5 (1)	28	40,38	3	87,304	,000
	2,5 ile 3 (2)	33	53,55			
	3 ile 3,5 (3)	41	67,87			
	3,5 ile 4 (4)	58	124,14			
Anlatım Rahatlığı	2 ile 2,5 (1)	28	48,86	3	38,719	,000
	2,5 ile 3 (2)	33	58,41			

	3 ile 3,5 (3)	41	84,22			
	3,5 ile 4 (4)	58	105,72			
Anlatım Düzeni	2 ile 2,5 (1)	28	29,48	3	92,951	,000
	2,5 ile 3 (2)	33	59,56			
	3 ile 3,5 (3)	41	71,66			
	3,5 ile 4 (4)	58	123,29			
Ölçek Toplamı	2 ile 2,5 (1)	28	33,48	3	95,713	,000
	2,5 ile 3 (2)	33	53,27			
	3 ile 3,5 (3)	41	71,39			
	3,5 ile 4 (4)	58	125,13			

Tablo 5'e göre sözlü anlatım öz yeterlik inancı ile katılımcıların dönem sonu not ortalamaları sıklığı arasında, ölçeğin alt boyutları ve ölçeğin toplamında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Ölçeğin alt boyutları ve toplamından alınan sıra ortalamalarına bakıldığında, katılımcıların dönem sonu not ortalamaları arttıkça sözlü anlatım öz yeterlik inançları seviyesinin de arttığı görülmektedir. Buradan hareketle dönem sonu not ortalamalarının sözlü anlatım öz yeterliği üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, yıllık kitap okuma sıklığı ve akademik not ortalama değişkenlerine göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada öğretmen adaylarının iyi düzeyde sözlü anlatım öz yeterlik inancına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında araştırmanın sonuçları ile örtüşen çalışmalar yer almaktadır. Evran (2017) araştırmasında meslek yüksekokulunda öğrenim gören ve Türk dili dersini alan öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatım öz yeterliklerini incelemiş, öğrencilerin sözlü anlatım öz yeterliği açısından iyi düzeyde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Oğuz (2015) öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inanç düzeylerini cinsiyet, bölüm ve sınıf düzeyi gibi farklı değişkenler incelemiş, öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının anlatım akışı, anlatım düzeni, anlatım gücü, anlatım rahatlığı boyutlarında kendilerini "çoğu zaman" yeterli düzeyde buldukları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının anlatım rahatlığına ilişkin inançlarının diğer boyutlara göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çakır (2015) da benzer şekilde öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik algılarını bölüm, sınıf ve cinsiyet açısından incelediği araştırmasında öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterliklerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Katrancı (2014) öğretmen adaylarının konuşmaya yönelik öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelediği araştırmasında öğretmen adaylarının konuşma öz yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Maden (2010) de araştırmasında Türkçe öğretmen adaylarının sözlü iletişim becerilerini incelemiş, Türkçe öğretmen adaylarının bu becerilere kısmen sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Oğuz (2009) öğretmen adaylarının sözlü öz yeterlik algılarını incelediği araştırmasında öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik algı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oğuz (2015) öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik düzeylerinin düşük olmasının nedenleri arasında öğrencilerin sözlü anlatım

sürecinde olumsuz eleştirilere maruz kalma, küçük düşürülme ve alay edilme gibi nedenlerin olabileceğini belirtmiştir.

Cinsiyet değişkeni açısından araştırmanın sonuçları incelendiğinde kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylara göre sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle cinsiyet değişkeninin sözlü anlatım öz yeterlik inancı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Maden (2010) araştırmasında Türkçe öğretmen adaylarının sözlü iletişim becerilerinin Çakır (2015) da sözlü anlatım öz yeterlik algılarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Ustabulut (2021)'un konuyla ilgili araştırmasında ise, bir yaşam becerisi olarak kişiler arası iletişim açısından kadın Türkçe öğretmeni adaylarının kendilerini daha yeterli gördüğü tespit edilmiştir. Bu sonuçların araştırmanın sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir. Bu sonuçlardan farklı olarak Oğuz (2015) öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Katrancı (2014) da araştırmasında öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı bulgusuna erişmiştir.

Sınıf düzeyi açısından araştırmanın sonuçlarına bakıldığında sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının sınıflar arası anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle sınıf değişkeninin sözlü anlatım öz yeterlik inancı üzerinde etkili olmadığı ifade edilebilir. Maden (2010) araştırmasında Türkçe öğretmen adaylarının sözlü iletişim becerilerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Ulaşılan sonuçlardan farklı olarak Çakır (2015) araştırmasında öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik algılarının sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Dönem sonu not ortalamaları açısından araştırmanın sonuçlarına bakıldığında ölçeğin alt boyutları ve ölçeğin toplamında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Dönem sonu not ortalamaları yüksek olan Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle dönem sonu not ortalamalarının sözlü anlatım öz yeterliği üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Yıllık kitap okuma sıklığı açısından araştırmanın sonuçları incelendiğinde kitap okuma sıklığı daha fazla olan Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle yıllık kitap okuma oranının sözlü anlatım öz yeterlik inancı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Oğuz (2015) öğretmen adaylarının sözlü anlatımlarını geliştirmede etkinliklerin ön plana çıkarılması ve kitap okumaya teşvik edilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin sözcük dağarcıklarının gelişmesi ve kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri beklenmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının kendilerini ifade etmelerini sağlayacak uygulamalara yer verilmesi, etkili konuşma ve iletişim becerilerini

geliştirebilecek programlar, kurslar ve etkinliklerin yapılması, farklı öğretim yöntem, strateji ve tekniklerin kullanılması sözlü anlatım becerilerini geliştirebilir. Bu doğrultuda derslerin, programların ve içeriklerin hazırlanmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2005). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Akçağ Yayınları.
- Arhan, S. (2007). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okulları ikinci kademedeki konuşma eğitimi (Ankara ili örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi].
- Aydın, E. & Kaya, M. (2021). Students' perceptions on the effect of text length on their vocabulary success. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 9 (82), 79- 89.
- Başaran, M. & Erdem, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (3), 743-754.
- Burley-Allen, M. (1995). *Listening the forgotten skill*. 2nd ed. New York: John Wileyand Sons Date.
- Büyükkız, K. & K, Hasırcı, S. (2013). Anadili öğretiminde konuşma becerisinin yeri. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1 (1), 57-63.
- Büyükköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Atıf İndeksi, 1-360.
- Çakır, H. (2015). *Öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Çiftçi, M. (1998). Türkçe öğretiminde temel ilkeler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 59-71.
- Çiftçi M. (2006). Türkçe öğretiminin sorunları. İçinde G. Gülsevin ve E. Boz (Eds.), *Türkçenin Çağdaş Sorunları*. (ss. 77- 135). Gazi Kitapevi.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe öğretimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri*, 7, 185-204.
- Er, O. & Demir, Ö. (2013). Konuşma becerisinin Türkçe öğretmenleri tarafından kullanılabilirliğine ilişkin Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 8 (1), 1417-1436.
- Ergenç, İ. (1999). Dilbilimin bakış açısıyla beyin. *Popüler Bilim*, Temmuz, 41- 49.
- Evran, M. (2017). *Hava astsubay meslek yüksekokulunda yer alan Türk dili derslerinin astsubay adaylarının sözlü ve yazılı anlatım öz yeterlik algılarına etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi].
- İsrael, E. (2007). *Özdüzenleme eğitimi, fen başarısı ve özyeterlik*. [Yayımlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Kardaş M. N., & Tunagür, M. (2015). 6-8 sınıf öğrencilerinin Türkçe konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik önerileri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(2), 183-202. doi : <http://dx.doi.org/10.18298/ijlet.224>

- Kardaş, M. N. & Kardaş, N. (2020). Konuşma eğitimiyle ilgili temel bilgiler. İçinde M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* (ss. 1-24). Pegem Akademi.
- Kıymaz, M. S. & Doyumğaç, İ. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediklerinden hareketle hazırlıksız konuşma başarıları: karma yöntem araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1049-1070.
- Katranlı, M. (2014). Öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterlik algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 174-195.
- Maden, S. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 14(44), 145- 154.
- Maden, A. (2020). Türkçe Dersi Öğretim Programlarında konuşma eğitimi. İçinde M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* (ss. 25-62). Pegem Akademi.
- MEB (2015). *Türkçe Dersi 1- 8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2018). *Türkçe Dersi 1- 8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Nalıncı, A. N. (2000). *Avrupa Birliğine tam üyelik yolunda başarının anahtarı: yeniden yapılanma*. Ümit Yayınları.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarının sözlü ve yazılı anlatım becerilerine ilişkin öz yeterlik algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 18-42.
- Oğuz, A. (2015). Öğretmen adaylarının sözlü anlatım öz yeterlik inançlarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(7) 765-780. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8243>
- Oğuz, A. (2016). Development of oral expression self-efficacy belief scale for pre-service teachers [Öğretmen adaylarına yönelik sözlü anlatım öz yeterlik inancı ölçeğinin geliştirilmesi]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 63-86.
- Orhun- Dedeoğlu, B. (2009). *İlköğretim 3. sınıflarda Türkçe derslerinde tekerleme kullanımının öğrencilerin konuşma becerilerine etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Özdemir, E. (2008). *Güzel ve etkili konuşma sanatı*. Remzi Kitabevi.
- Rankin, P.T. (1930). Listeningability. Itsimportance, measurement, anddevelopment. *Chicago Schools Journal*. 12, 177- 179.
- Sağır, M. (2004). Temel eğitim okullarında konuşma eğitimi ve ağızlar. *Türk Dili*, 625, 12-16.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim, öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. Pegem Akademi.
- Tunagür, M., Kardaş, N. & Kardaş, N. M. (2021). The effect of student centered listening/speaking activities on turkish listening speaking skills of bilingual students. *International Journal of Education & Literacy Studies* 9(1):136-149
- Türkçe Sözlük (2005). *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları.
- Ustabulut, M.Y. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının yaşam becerileri ile ilgili görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 205-219

Ülper, H. & Bağcı, H. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine dönük öz yeterlik algıları. *Turkish Studies*, 7 (82), 1115-1131.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yelok, V. S. & M. Eyyüp S. (2009). Öğretmen adaylarının sözlü anlatım dersine ve sözlü anlatıma yönelik tutumlarının değerlendirilmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 581-606.